

עסקים ולומדים

זווית יהודית אקטואלית לקהילת אנשי העסקים

פרשת ויקהל, כ"ה אדר ב' התשע"ו

חכמת ההמונים

בפרשת ויקהל אנו קוראים על משה הממנה את בצלאל בן אורי להיות אחראי על בניית המשכן. מדובר בתפקיד משמעותי בהיקפו, האחריות שהוא נושא בחובו וכן ביחס לכמויות האוצר שהוא כולל ובהם זהב וכסף בכמויות פנטסטיות. המקור למינוי הוא אלוקי: "ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה, וימלא אותו רוח א-לוהים...". יחד עם זאת, חכמי התלמוד שמו לב לדקות הלשון, והם שאלו את עצמם מה עושה כאן המילה 'ראו'. מדוע לא פונה משה אל העם ואומר להם בפשטות: קרא ה' בשם בצלאל? וכך היא לשון הגמרא:

"אמר רבי יצחק: אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן נמלכים בצבור, שנאמר ראו קרא ה' בשם בצלאל. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: משה, הגון עליך בצלאל? אמר לו: רבונו של עולם, אם לפניך הגון - לפני לא כל שכן? אמר לו: אף על פי כן, לך אמור להם. הלך ואמר להם לישראל: הגון עליכם בצלאל? אמרו לו: אם לפני הקדוש ברוך הוא ולפניך הוא הגון - לפנינו לא כל שכן?" (בבלי ברכות נה, א)

אם נשווה את דברי המדרש למוכר לנו מתרבות המשטר הנהוגה בימנו, אמנם נכון הדבר שהבחירות אצלנו הן דמוקרטיות. אולם, יחד עם זאת, חלוקת התיקים וכן לא מעט מינויים נוספים נעשים בידי ראש הממשלה ובעלי תפקידים נוספים, ללא כל התייעצות עם העם. כמה וכמה פעמים אנו עדים למינוי שגורר אחריו רינונים, ערעורים לבג"צ או ביקורת בדרכים אחרות. המדרש שלפנינו טומן בחובו סוד גדול והוא: גם אם הכוח למנות נתונה לך, עדיין כדאי להתייעץ עם העם לפני כן ורק לאחר מכן לצאת בהכרזה. בדרך זו המנהיג מונע מעצמו אפשרות עתידית, מבישה למדי, לבטל את המינוי ועגמת נפש ממי שאמור היה לקבל את המינוי וכעת התברר שלא ניתן לממש את ההבטחה.

סכנה נוספת שקיימת בעת מינויים היא יכולתו של המנהיג למנות מהקרובים אליו וכך לדאוג להם או לאינטרסים שלו; אינטרסים שלא תמיד עולים בקנה אחד עם דרישות התפקיד. המדרש מנסה להתמודד גם עם סכנה זו באמצעות פירוש המילה 'ראו', וכך היא לשון המדרש:

"ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם, זה שאמר הכתוב 'ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם' (משלי ג) מהו כן? בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה בהר על מלאכת המשכן הראהו כל כלי וכלי היאך לעשות שנאמר 'וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה'... כיון שסדר לו כל דבר ודבר אמר משה רבונו של עולם מי יעשה כל זאת? א"ל ראה קראתי בשם בצלאל, כשירד משה אמר להם לישראל כך אמר לי הקדוש ברוך הוא לעשות לו משכן קרשים ומזבח ושלחן, אמרו לו ומי יעשה כל זאת אמר להם בצלאל. התחילו ישראל מרננים על משה ואמרו לא אמר הקדוש ברוך הוא למשה לעשות את המשכן על ידי בצלאל, אלא משה מעצמו ממנה אותו על שהוא קרובו. משה מלך ואהרן אחיו כהן גדול, בניו סגני כהונה, אלעזר נשיא הלוי, בני קהת נושאי המשכן וזה שליט על מלאכת המשכן. כל הגדולה הזו מבקש משה לכוון. אמר להם משה אני לא עשיתי כלום מדעתי אלא הקדוש ברוך הוא אמר, והוא מראה להם ראו קרא ה' בשם בצלאל. לקיים מה שנאמר 'ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם' הוי ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים זה בצלאל שאמר הקדוש ברוך הוא ראו קרא ה' בשם". (תנחומא ויקהל, ג)

דיוקים אלה של חז"ל מלמדים אותנו כי אם בשלטון א-לוהי נוטלים רשות מהעם, על אחת כמה וכמה שבשלטון דמוקרטי חייבים לשתף את הציבור בהחלטות, כך שהן תהיינה מקובלות על הציבור ולא יעוררו ביקורת שלא פעם מביאה למפח נפש גדול.

**כותב המאמר: הרב אלישיב קנוהל,
ראש אגף הנישואין וחבר מועצה בארגון רבני צהר**

בארגון רבני צהר חברים למעלה מ-1,000 רבנים ואנשי חינוך, הפועלים בהתנדבות לקדם זהותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות ושותפות. ארגון רבני צהר מבוסס על עקרונות של יושרה ונאמנות למדינה, תוך מחויבות להלכה ולמסורת היהודית.

**ארגון צהר מזמין אותך להיות שותף באיחוד החברה הישראלית
ובעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל**

לתרומות ולתמיכה בפעילויות של צהר: 1800-071-414 | www.tzohar.org.il

חפשו אותנו ב-f

